

هم‌سو با تحول

مرتضی مجدفر

در آموزش و پرورش کشورمان اتفاقات خجسته‌ای در حال رخ دادن است. اکنون سال‌ها تلاش کارشناسان و استادان خبره‌ی تعلیم و تربیت، هم‌رأیی و اظهار نظر استادان حوزه و دانشگاه و پی‌گیری و همت مسئولان ارشد نظام آموزشی به ثمر نشسته و اسناد بالادستی آموزش و پرورش که ان‌شاءالله هموارکننده‌ی مسیر تحول خواهند بود، یکی پس از دیگری به تصویب رسیده‌اند و برای اجرا ابلاغ می‌شوند. در سال‌هایی که گذشت، افراد فراوانی برای فراهم آمدن این اسناد تحولی زحمت کشیدند و اکنون که هنگامه‌ی اجرا رسیده است، باید دقت کنیم به خطا نرویم و با پرهیز از تعبیر و تفسیر مفاد مندرج در این اسناد، بکوشیم به بهترین شکل ممکن مقدمات و مراحل اجرا را فراهم آوریم.

اگر ما سال‌ها فاقد سند چشم‌انداز بودیم؛ اگر سال‌ها نقشه‌ای برای ایجاد تحول نداشتیم، اگر سال‌ها آموزش و پرورش فاقد فلسفه‌ی تبیین شده‌ای برای چه‌گونه‌ی اعمال تعلیم و تربیت بود، اگر رهنامه‌ی تربیت و مسیر تحول ما مشخص نبود و اگر برنامه‌ریزان در تدوین برنامه‌های درسی، اعمال سلیقه و اجتهاد می‌کردند، اکنون دیگر همه‌ی این‌ها و اگرها از میان برداشته شده است. در واقع ما در مسیری قرار گرفته‌ایم که علاوه بر مصوبات و هدف‌گذاری‌های شورای عالی آموزش و پرورش که پیش از این داشتیم، با نقشه‌های راه در دسترس می‌توانیم بهتر و دقیق‌تر به سوی آینده گام برداریم.

چرا برنامه‌ی درسی ملی و چرا هم‌سوسازی؟

خیلی خوش‌حالیم که بلوغ جای‌گزینی تفکر «برنامه‌ی درسی» به جای «کتاب درسی» با بهره‌گیری از آموزه‌های نوین علم برنامه‌ریزی درسی و تطابق دادن این آموزه‌ها با فلسفه‌ی تعلیم و تربیت اسلامی، فرهنگ پر بار قرآنی و ویژگی‌های فرهنگی - محیطی کشورمان، مسیر روشنی را پیش روی آموزش و پرورش میهن گشود. این تفکر که اکنون از مهرماه سال ۹۰ عملیاتی شده است، در قالب نگاشته‌ی به نام «برنامه‌ی درسی ملی» در اختیار دست‌اندرکاران آموزش و پرورش قرار دارد و به مثابه نقشه‌ای اساسی و مادر و راهنمایی مناسب می‌تواند چراغ راهنمای همه، اعم از مدیران ارشد و میانی تا اجرایی و برنامه‌ریزی و مجریان (معلمان، مدیران و مسئولان مناطق و شهرستان‌ها) باشد. باید برنامه‌ی درسی ملی و اجزای گوناگون آن را فرا بگیریم، اشکالاتش را یاد آور شویم، در اجرای درست و کاملش بکوشیم و در نظر داشته باشیم که این سند، راهنمای عملی همه است!

از مهرماه سال ۹۰، اجرای عملی برنامه‌ی درسی ملی به عنوان یکی از اجزای رویداد تحول در آموزش و پرورش با هم‌سوسازی برنامه‌ها و کتاب‌های درسی پایه‌ی اول با برنامه‌ی درسی ملی آغاز شد. این که گفته می‌شود هم‌سوسازی، بدین معناست که در ۱۵ سال گذشته، به دلیل رشد تدریجی مفاهیم علمی در آموزش و پرورش

کشورمان، زمینه‌های مثبت فراوانی برای عملیاتی شدن برنامه‌ی درسی ملی به وجود آمده است. در سال‌های گذشته، در کتاب‌های درسی «علوم تجربی»، فارسی «بخوانیم و بنویسیم»، «قرآن» و «هدیه‌های آسمانی» شاهد جهش‌های مثبت و کیفی بوده‌ایم.

هم‌چنین در برنامه‌های درسی «هنر» و «تربیت بدنی» که فاقد کتاب درسی هستند، اقدامات بسیار خوبی شکل گرفته است. علاوه بر این بسیاری از زیرساخت‌های آیین‌نامه‌ای - مقرراتی برنامه‌ی درسی ملی، مانند اجرای ارزش‌یابی توصیفی، دو نوبته شدن امتحانات با توسعه‌ی ارزش‌یابی‌های مستمر و کاهش تدریجی استرس‌های ناشی از امتحانات مکرر و نیز توجه ویژه به پژوهش‌های دانش‌آموزی در سال‌های گذشته فراهم آمده است. به همین جهت اطلاق عبارت «هم‌سوسازی» به این تغییرات، ناشی از این تصور است که بخش‌هایی از برنامه‌های درسی موجود با برنامه‌ی درسی ملی تطابق دارد و برنامه‌ریزان تنها باید به رفع کاستی‌ها و نیز هم‌سوسازی برنامه‌های درسی موجود با برنامه‌ی درسی ملی بپردازند.

هم‌سوسازی درپایه‌ی اول ابتدایی، با تألیف برخی از کتاب‌های درسی و نیز به‌سازی تعداد دیگری از کتاب‌ها و با برگزاری دوره‌های آموزشی گوناگون در تهران و سراسر کشور، از فروردین ماه ۹۰ تا پایان سال تحصیلی ۹۱-۹۰ ادامه پیدا کرد. در این راه تمامی بخش‌های آموزش و پرورش، از طراحی تا اجرا و نیز در مرحله‌ی ارزش‌یابی

ویژه‌نامه‌ی هم‌سوسازی برنامه‌ها و کتاب‌های درسی پایه‌ی دوم ابتدایی با برنامه‌ی درسی ملی جمهوری اسلامی ایران

هم‌سوز تحول

سایر عوامل سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، از مدیران، طراحان برنامه، مؤلفان و برنامه‌ریزان کتاب‌های درسی، پژوهشگران، هنرمندان و عوامل آماده‌ساز کتاب‌های درسی، کارگزاران چاپ و توزیع، طراح و تولیدکنندگان بسته‌های آموزشی و... که واقعاً سال پرکار و خستگی‌ناپذیری را پشت‌سر گذاشته‌اند، مد نظر داشته باشید و علاوه بر این ویژه‌نامه، در طی سال تحصیلی هم با خواندن رشد آموزش ابتدایی و دیگر مجلات آموزشی رشد که برای معلمان و دانش‌آموزان منتشر می‌شود، با ما همراه شوید.

توفیق همه‌ی شما را از خدای بزرگوار خواستاریم.

پی‌نوشت

۱. سال گذشته، همراه با کتاب‌های درسی به هر یک از واحدهای آموزشی، یک جلد از نگاشت‌های جدید برنامه‌ی درسی ملی هم داده شد. امسال هم، چنین کاری صورت می‌گیرد. سعی کنید این کتابچه و یا نگاشت‌های جدید برنامه‌ی درسی ملی را فراهم کرده و مکرر به آن مراجعه کنید.
۲. برای آشنایی اجمالی با ۳۱ مجله‌ی رشد، مراجعه کنید به وبگاه رشد با نشانی:
www.roshdmag.ir

نیز، مطالب کوتاهی را درباره‌ی برنامه‌ی درسی ملی، ماهیت تغییر و سبک‌های یادگیری خواهید خواند که امیدواریم به کارتان بیاید. برخلاف رویه‌ی جاری مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی، که تأکیدش بر انتشار مطالب کم حجم است، در این ویژه‌نامه اغلب مطالب حجیم هستند. درست است که سعی کرده‌ایم برای رفع خستگی ناشی از خواندن، ستون‌ها و گزیده‌هایی را درون متن‌ها متمایز کنیم، ولی در هر صورت ماهیت گپ‌وگفت‌ها و لزوم ارائه‌ی انبوهی از اطلاعات، واداران کرد مطالب قدری بلند باشند. تفاوت دیگر این ویژه‌نامه با مجله‌های عادی رشد آموزش ابتدایی، در این است که چون حرف‌ها از زبان مسئولان هر رشته‌ی برنامه‌ریزی درسی و مؤلفان کتاب‌های درسی بیان می‌شود، مجبوریم ابعاد گوناگون موضوع را از زبان گفت‌وگو شونده بشنویم و چون ممکن است فردا از همین حرف‌ها به عنوان سند استفاده شوند، طولانی ساختن متن را به عنوان یکی از راه کارهای جلوگیری از تحریف و ارائه‌ی مطالب در نظر گرفتیم.

در تدوین این ویژه‌نامه، از همکاری فکری و عملی دوستان فراوانی برخوردار شدیم. علاوه‌بر مساعدت همکاران معاونت محترم آموزشی ابتدایی وزارت آموزش‌وپرورش و دوستان اداره‌ی کل آموزش‌های دبستانی، همکاری مستمر دکتر فاطمه رضانی، معاون ابتدایی دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی دوره‌ی ابتدایی و متوسطه‌ی نظری و همکاران گرانقدرشان، به‌ویژه صاحب‌نظران و کارشناسان دفتر هماهنگی ابتدایی به سرپرستی دکتر طیبه حمزه‌بیگی قابل توجه بود.

این ویژه‌نامه، به عنوان ضمیمه‌ی شماره‌ی ۱۲۶ مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی در مهرماه ۱۳۹۱ (دوره‌ی شانزدهم، شماره‌ی ۱) و به تعداد معلمان پایه‌ی دوم ابتدایی منتشر شده است. امیدواریم تلاش همکاران مجله را در کنار فعالیت‌های گسترده‌ی

تلاش وافر از خود نشان دادند و کار به شکل نسبتاً مطلوبی انجام شد. مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی نیز «ویژه‌نامه‌ی هم‌سوز با تحول» را به عنوان ضمیمه‌ی شماره‌ی ۱۱۸ خود در مهرماه ۱۳۹۰ و برای کلیه‌ی آموزگاران پایه‌ی اول ابتدایی در سراسر کشور منتشر کرد که بازخوردهای دریافتی از استان‌ها و آموزگاران پایه‌ی اول، نشان‌گر استقبال از آن بود.

درباره‌ی این ویژه‌نامه

در تابستان سال ۹۱ هم قرار شد شماره‌ی دوم ویژه‌نامه‌ی هم‌سوز با تحول رشد آموزش ابتدایی، البته این بار برای آموزگاران پایه‌ی دوم منتشر شود. در این ویژه‌نامه‌ی ۸۰ صفحه‌ای، سعی ما بر این بوده است اطلاعاتی را در اختیار آموزگاران پایه‌ی دوم قرار دهیم که بتواند به عنوان مکمل سایر اجزای بسته‌ی آموزشی تولید شده توسط سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، آن‌ها را در کار سترگ تدریس در پایه‌ی دوم با کتاب‌ها و برنامه‌های تغییر یافته، یاری دهد. آموزگاران کلاس دوم البته کار سنگین تری بر عهده دارند. آن‌ها با دانش‌آموزان جدیدی چهره‌به‌چهره هستند که با کتاب‌ها و برنامه‌های پایه‌ی اول جدید روبه‌رو بوده‌اند. لذا آموزگاران پایه‌ی دوم در سال تحصیلی جدید، باید خیلی با تأمل و تدبیر تدریس کنند. پیشنهاد شده است حتماً آموزگاران محترم پایه‌ی دوم، کتاب‌های پایه‌ی اول را ورق بزنند و حتی ساعاتی با همکاران پایه‌ی اولی خود به گپ‌وگفت بنشینند

در این ویژه‌نامه، ما سعی کرده‌ایم به غیر از بیان نظرات رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، تقریباً با تمامی مؤلفان و کارشناسان کتاب‌های درسی به گفت‌وگو بنشینیم. اعتقاد ما بر این است که اگر آموزگاران، هدف‌ها و یا به عبارتی منظور برنامه‌های درسی را درک کنند، نیمی از راه تدریس موفقیت‌آمیز خود را طی خواهند کرد. علاوه بر این در لابه‌لای گفت‌وگوها